

участі та прихильного ставлення міжнародних організацій та окремих держав, і передусім – країн Центрально-Східної Європи. Відповідно важко переоцінити потенціал цієї тристоронньої угоди для розуміння того, що він принесе Україні.

Література:

1. Луцький трикутник. *Віче*. Луцьк. 2015. № 11. С. 6–8. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2015_11_4 (дата звернення: 10.02.2025).
2. Григорій Недопад взяв участь у конгресі Тримор'я. 17.05.2023. URL: <https://new.volynrada.gov.ua/2023/grygorij-nedorad-vzyav-uchast-u-kongresi-trymorya/> (дата звернення: 12.02.2025).
3. Ініціативи Трьох морів: визначено пріоритети співробітництва. 13.06.2024. URL: <https://new.volynrada.gov.ua/2024/inicziatyvu-troh-moriv-vyznachen-priorytety-spivrobitnyctva/> (дата звернення: 12.02.2025).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-534-1-20>

PUBLIC OPINION OF THE POPULATION OF UKRAINE TOWARDS DEMOCRATIC VALUES DURING WARTIME

СТАВЛЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ДО ДЕМОКРАТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ У ПЕРІОД ВОЄННОГО ЧАСУ

Valevskiy O. L.

*Doctor of Science
in Public Administration,
Senior Researcher
National Institute for Strategic Studies
Kyiv, Ukraine*

Валевський О. Л.

*доктор наук з державного
управління, провідний науковий
співробітник
Національний інститут
стратегічних досліджень
м. Київ, Україна*

Українці підтримують демократичні цінності облаштування суспільства та їхній розвиток, попри певні обмеження суспільно-політичного життя, що притаманні воєнному часу і які були запроваджені відповідно до чинного законодавства. Дані останніх

опитувань громадської думки дають підстави зробити такий висновок: незважаючи на чинні обмеження, цінності демократичного суспільного устрою мають для українців велике значення.

Так, за результатами опитування, проведеного Центром Разумкова у червні 2024 р., більшість респондентів (61 %) зазначила, що демократія є найбільш бажаним типом державного устрою для України; 51 % підтримують судження, що народовладдя для України «важливіше за суворий порядок в країні». У цілому підтримка демократичних цінностей у 2024 р. виявилася більш сильною, ніж у довоєнний 2021 р. [1]. За даними опитування КМІС (листопад 2023 р.), 93 % українців хотіли, щоб Україна стала повноцінно функціонуючою демократією із справедливим правосуддям, свободою слова, захистом прав людини, вільними і чесними виборами [2]. Українці також демонструють досить високий рівень готовності брати участь у демократичних процесах. Так, 54 % респондентів зазначають, що особисто готові долучатися до різних видів громадської активності (зокрема, консультацій, громадських обговорень, участі у голосуваннях чи підписанні петицій), спрямованої на зміни в громаді, де вони мешкають, чи суспільстві [3].

Зазначені тенденції підтверджуються порівняльними соціологічними опитуваннями. Так, згідно з результатами дослідження, проведеного у 2024 р. Соціологічною групою «Рейтинг» спільно з Gallup International, Україна опинилася на шостому місці серед досліджуваних 43 країн за рівнем цілковитої згоди з твердженням, що «Демократія може мати свої недоліки, але це – найкраща система правління». В Україні з цим твердженням згодні 64 % респондентів. Також Україна посіла 11-ге місце серед країн, жителі яких відповіли, що їхньою країною керує воля народу. Із цим погодились 44 % українців [4].

На позицію респондентів щодо оцінки стану демократії в Україні впливають реалії воєнного часу, для яких є характерними певні обмеження суспільно-політичного життя, що запроваджені відповідно до чинного законодавства. Так, за даними опитування Центру Разумкова (листопад 2024 р.), рівнем розвитку демократії в українському суспільстві не задоволені 44 % респондентів, задоволені – 16 %. Відповідно лише 16 % опитаних вважають, що в Україні існує реальна рівність громадян перед законом; протилежної думки дотримується переважна більшість респондентів – 75 % [5].

Водночас на оцінки значущості цінностей демократії в структурі громадянської ідентичності українців не потрібно дивитися крізь «рожеві окуляри». Так, за результатами згаданого вище дослідження, досить вагома частка респондентів (15 %) зазначила, що за певних

обставин авторитарний режим може бути кращим, ніж демократичний. Дані, отримані КМІС, підтверджують, що в громадській свідомості зберігається питомий рівень прихильності до авторитарних політичних установок. Зокрема, 32 % респондентів (грудень 2023 р.) дотримуються думки, що «Україні сильний лідер важливіше, ніж демократична система» [6].

У контексті реалізації курсу європейської інтеграції перед політичним класом і науковою спільнотою постало завдання формування політики ідентичності, яка була б змістовою частиною європейського курсу інтеграції України. Мета цієї політики полягає в опануванні комплексу цінностей, що складають зміст європейської ідентичності, у структурі якої демократичні цінності посідають центральне місце.

Опитування громадської думки дають підстави стверджувати, що в суспільстві, попри драматичні наслідки воєнного часу, зберігається позитивне сприйняття демократичних цінностей, завдяки чому поступово зміцнюються маркери європейської ідентичності. Протидія військовій російській агресії сприяла політичній консолідації суспільства. Водночас воєнна агресія створює неабиякі виклики у формуванні ідентичності українців, що пов'язані з травмами і втратами внаслідок війни. Наразі прихильність до демократичних цінностей, які є змістовою складовою європейської ідентичності, проходить іспит на міцність у громадській думці українського суспільства.

Визначені тенденції ставлення українців до демократії руйнують хибну тезу, яка просувається російською пропагандою щодо поширення авторитарних тенденцій в Україні. Українське суспільство зберігає досить потужний потенціал прихильності до демократичних цінностей.

Період воєнного часу супроводжується посиленням контролю влади і обмеженням демократичних свобод. У цьому контексті наша держава не є винятком. Однак для України важливо уникнути скочування до авторитаризму, адже російсько-українська війна триває саме за демократичні цінності та збереження української громадянської ідентичності.

Україна отримує значну підтримку від демократичних країн світу, які поділяють спільні цінності. Прихильність українців до демократичних норм демонструє, що наша країна прагне залишатися частиною міжнародної демократичної спільноти. Доречно зазначити, що демократичні норми сприяють створенню умов для широкої участі громадян у протистоянні агресії. Це – розвиток волонтерства, громадські ініціативи, підтримка громадськими організаціями Сил

оборони та безпеки тощо. Усебічне дотримання демократичних принципів є ефективним засобом боротьби з російською пропагандою, яка намагається дискредитувати Україну, звинувачуючи її в авторитарних практиках. Демократичні засади сприяють посиленню ролі громадських організацій та ініціатив, що робить суспільство більш стійким і готовим до подолання викликів, пов'язаних із воєнною агресією.

Водночас наявність певних симпатій до авторитарних установок, що фіксується опитуваннями громадської думки, указує на необхідність дотримання демократичних принципів у діяльності органів влади та органів самоврядування, відповідної законодавчої роботи, спрямованої на впровадження демократичних цінностей у суспільно-політичну практику, а також на необхідність просвітницької роботи, спрямованої на роз'яснення широкому загалу змісту демократії.

Література:

1. Ідентичність громадян України: тенденції змін (червень 2024р.) 24 липня 2024. Центр Разумкова. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/identychnist-gromadian-ukrainy-tendentsii-zmin-cherven-2024r>
2. Можливості та перешкоди на шляху демократичного переходу України, листопад 2023 р. Київський міжнародний інститут соціології. URL: https://www.ndi.org/sites/default/files/November%202023%20wartime%20survey_public_UKR.pptx.pdf
3. Загальні настрої українців під час війни (листопад-грудень 2024). 05.02.2025. Соціологічна група «Рейтинг». URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/gen_opinion122024.html
4. Рівень демократії: дослідження «Рейтингу» з Gallup International 25.04.2024. Соціологічна група «Рейтинг». URL: https://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/25.04.24.pdf
5. Оцінки громадянами соціально-економічної ситуації та соціально-економічної політики влади, соціальне самопочуття громадян (вересень 2024р.) 5 листопада 2024. Центр Разумкова. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinky-gromadianamy-sotsialnoekonomichnoi-sytuatsii-ta-sotsialnoekonomichnoi-polityky-vlady-sotsialne-samopochuttia-gromadian-veresen-2024r>
6. Наскільки українці вважають Україну демократичною країною і пріоритетність демократичної системи. Київський міжнародний інститут соціології. (10.05.2024). URL: <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1406&page=5>